

Archeologisch onderzoek Winschoterdiep

Bureauonderzoek

GRONTMIJ ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 1209

Archeologisch onderzoek Winschoterdiep

Bureauonderzoek

GRONTMIJ ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 1209

Definitief

ISSN 1573-5710

Opdrachtgever: Waterschap Hunze en Aa's

Grontmij Nederland B.V.
Assen, 3 juli 2012

Verantwoording

Titel : Archeologisch onderzoek Winschoterdiep
Subtitel : Bureauonderzoek
GRONTMIJ ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 1209
Projectnummer : 321182
Referentienummer :
Revisie : 0
Datum : 3 juli 2012

Auteur(s) : L. Edens MA
E-mail adres :
Gecontroleerd door : dhr. dr. J.J. Hekman
Paraaf gecontroleerd : *ba.*
Goedgekeurd door : dhr. drs. R.F.M. Onck
Paraaf goedgekeurd : *ba.*
Contact : Grontmij Nederland B.V.
Stationsplein 12
9401 LB Assen
Postbus 29
9400 AA Assen
T +31 592 33 88 99
F +31 592 33 06 67
www.grontmij.nl

Administratieve gegevens

Datum opdracht : 15 mei 2012

concept : 22 mei 2012

definitief : 3 juli 2012

Opdrachtgever : Waterschap Hunze en Aa's

Uitvoerder : Grontmij Nederland B.V.

**Beheer documentatie
en/of vondsten** Grontmij Nederland B.V., Assen

Bevoegde overheid : De gemeenten Hoogezand-Sappemeer, Menterwolde en Oldambt

Contactpersoon

Locatie : gemeente : Hoogezand-Sappemeer/Menterwolde/Old

:

toponiem : Winschoterdiep

RD-coördinaten : N x: 240.805 / y: 577.850

O x: 264.290 / y: 577.850

Z x: 264.290 / y: 575.930

W x: 240.805 / y: 575.930

kaartblad 07G

afm. plangebied : 11 km tracé

AMK : monumentnr. : n.v.t.

Archis2 : CIS-code : 51983

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	5
1.1	Algemeen.....	5
1.2	Aanleiding en doel.....	5
1.3	Werkwijze.....	5
2	Archeologie.....	6
2.1	Historische situatie en bewoningsgeschiedenis.....	6
2.1.1	Hoogezand-Sappemeer.....	6
2.1.2	Menterwolde.....	7
2.1.3	Oldambt.....	7
3	Archeologische verwachting.....	8
3.1	Algemeen.....	8
3.1.1	Hoogezand-Sappemeer.....	8
3.1.2	Menterwolde.....	9
3.1.3	Oldambt.....	9
3.2	Specificatie archeologische perioden.....	10
3.2.1	Vroege en Midden Steentijd.....	10
3.2.2	Neolithicum tot en met IJzertijd.....	10
3.2.3	Romeinse Tijd, Middeleeuwen en Nieuwe Tijd.....	10
4	Evaluatie.....	11
4.1	Conclusies en samenvatting.....	11
4.2	Advies.....	11
4.2.1	Hoogezand-Sappemeer.....	11
4.2.2	Menterwolde.....	11
4.2.3	Oldambt.....	12

Bijlage 1: Archeologische basiskaart

1 Inleiding

1.1 Algemeen

In opdracht van het Waterschap Hunze en Aa's heeft Grontmij Nederland B.V. een archeologisch onderzoek uitgevoerd voor een aantal locaties langs de zuidzijde van het Winschoterdiep te Oldambt, Hoogezand-Sappemeer en Menterwolde. Het onderzoek heeft bestaan uit een bureaustudie en de rapportage hierover..

De totale lengte van de locaties bedraagt circa 11 km langs de zuidkade van het Winschoterdiep. De locaties van de hoogwatermaatregelen zijn weergegeven in tekeningen nrs. D-9502-K-001 en -002 die deel uitmaken van de aanbestedingsdocumenten. Het maaiveld ter plaatse van het plangebied ligt gemiddeld tussen 1 m –NAP en 1 m +NAP.

De betreffende werkzaamheden zijn conform de richtlijnen van het handboek Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 3.2) uitgevoerd. Grontmij beschikt over een eigen opgravingsvergunning afgegeven door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE).

1.2 Aanleiding en doel

Onderhavig onderzoek is uitgevoerd in het kader van hoogwatermaatregelen. De opdrachtgever is van plan in het plangebied damwanden te laten plaatsen en werkzaamheden aan kades uit te laten voeren. De eventuele bodemingrepen die gepaard gaan met de geplande realisatie zullen eventueel aanwezige archeologische resten in de bodem verstoren en/of vernietigen. Derhalve dienen de archeologische waarden binnen het plangebied in kaart te worden gebracht.

Er is een bureauonderzoek uitgevoerd, waarbij een specifiek verwachtingsmodel is opgesteld. Op basis van de resultaten van het onderzoek zal een nader advies worden gegeven met betrekking tot de noodzaak van eventueel archeologisch vervolgonderzoek en, indien dit het geval is, uit welke stappen dit zou moeten bestaan. Dit advies dient te worden voorgelegd aan de bevoegde overheid.

1.3 Werkwijze

Het doel van het bureauonderzoek is om de bekende en potentiële archeologische waarden van het plangebied in kaart te brengen. Hierbij is gebruik gemaakt van bodemkaarten en van geologische, topografische en historische kaarten, het Archeologisch Informatiesysteem (Archis2) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), de Archeologische Monumentenkaart (AMK), de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) en overige relevante literatuur. Aan de hand van deze gegevens is een specifieke archeologische verwachting opgesteld.

De gemeenten Hoogezand-Sappemeer en Oldambt beschikken over een eigen archeologische verwachtings- en beleidskaart. Deze kaarten hebben als basis gediend voor dit bureauonderzoek. De gemeente Menterwolde heeft geen eigen archeologiebeleid. Voor het opstellen van archeologische verwachtingen en aanbevelingen is primair gebruik gemaakt van bodem- en geomorfologische kaarten en de beschikbare gegevens in Archis2.

2 Archeologie

2.1 Historische situatie en bewoningsgeschiedenis

De locaties waar eventuele graafwerkzaamheden zullen worden uitgevoerd bevinden zich langs de zuidzijde van de Winschoterdiep in de gemeenten Hoogezand-Sappemeer, Menterwolde en Oldambt.

Tabel 1.1 Overzicht van archeologische perioden¹

Periode	Tijd		
Laat-Paleolithicum (Oude Steentijd)		tot	9.000 v.Chr.
Mesolithicum (Midden Steentijd)	9.000 v.Chr.	-	4.900 v.Chr.
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	5.325 v.Chr.	-	1.900 v.Chr.
Bronstijd	1.900 v.Chr.	-	800 v.Chr.
IJzertijd	800 v.Chr.	-	12 v.Chr.
Romeinse Tijd	12 v.Chr.	-	450 n.Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1.050 n.Chr.
Late Middeleeuwen	1.050	-	1.500 n.Chr.
Nieuwe Tijd	1.500	-	heden

2.1.1 Hoogezand-Sappemeer

De vroegste bewoning binnen de gemeente Hoogezand-Sappemeer vond plaats in de laatste periode van het laat-Paleolithicum. Op hoger gelegen dekzandruggen leefden groepen jager-verzamelaars die hier hun tijdelijke kampementen maakten. Ook uit het Mesolithicum zijn bewoningssporen bekend, onder andere in de vorm van haardplaatsen en vuursteenconcentraties. Na het einde van de laatste ijstijd (het Pleistoceen) veranderde het landschap. Het klimaat werd warmer, waardoor de zeespiegel steeg. Slechte afwatering en stijgingen van het grondwaterpeil zorgden ervoor dat het gebied veranderde in een groot veenmoeras en hierdoor nagenoeg onbewoonbaar werd. In de late middeleeuwen (vanaf de 12^e eeuw) werd een begin gemaakt met de ontginning en exploitatie van het veen. Pas vanaf de 17^e eeuw werd onder invloed van de stad Groningen een uitgebreid kanalen- en wijkstelsel aangelegd.² Het Winschoterdiep werd ook aan het begin van de 17^e eeuw aangelegd, waarna al snel bewoning ontstond langs de kaden. Op de topografische militaire kaart uit 1853 is zichtbaar dat het grootste deel van de kades van het Winschoterdiep bebouwd is.³

¹ Voor de dateringen is gebruik gemaakt van:

Lanting, J.N. & J. van der Plicht, 1996. De C14-chronologie van de Nederlandse Pre- en Protohistorie, I: Laat-Paleolithicum. In: *Palaeohistoria* 37/38 (1995-1996), pp. 71-125.

Lanting, J.N. & J. van der Plicht, 2000. De C14-chronologie van de Nederlandse Pre- en Protohistorie, II: Mesolithicum. In: *Palaeohistoria* 39/40 (1997-1998), pp. 99-164.

Lanting, J.N. & J. van der Plicht, 2002. De C14-chronologie van de Nederlandse Pre- en Protohistorie, III: Neolithicum. In: *Palaeohistoria* 41/42 (1999-2000), pp. 99-164.

² Gemeentelijke nota Archeologiebeleid, 2008

³ Grote Historische Atlas van Nederland 1:50000. Deel 2: Noord-Nederland 1851-1855, pp 42-43.

2.1.2 *Menterwolde*

De bewoningsgeschiedenis van het westelijk deel van de gemeente Menterwolde, waar zich vier onderzoekslocaties bevinden, is vergelijkbaar met die van de gemeente Hoogezand-Sappemeer. Op dekzandruggen vond bewoning plaats in het laat-Paleolithicum en Mesolithicum. Op de dekzandrug ter plaatse van Uiterburen zijn ook sporen uit de bronstijd aangetroffen.⁴ Regionale vernatting zorgde ook hier voor veengroei, wat zich uitbreidde tot op de dekzandkoppen.⁵ Vanaf de tiende/elfde eeuw werd begonnen met de ontginning van het veen, waarbij bewoners zich permanent vestigden in Noord- en Zuidbroek.

De kadastrale minuutplan van ca. 1832 laat zien dat de bewoning in Westeind langs de zuidkant van het Winschoterdiep bestond uit verschillende boerderijen langs de vaart.⁶ Deze situatie is ongewijzigd tot een de bouw van een aardappelzetmeelfabriek door W.A. Scholten in 1859, op de locatie van de vier westelijk gelegen onderzoeksstroken op deze gemeente.⁷

Het oostelijk deel van Menterwolde (ten oosten van Noord- en Zuidbroek) behoort tot het Dollardgebied en heeft in de 15^e en 16^e eeuw te maken gehad met overstromingen door de zee. Dit leidde ertoe dat de dorpskernen van Noord- en Zuidbroek naar het westen verschoven tot op de hoogst gelegen dekzandrug.

2.1.3 *Oldambt*

De oudste archeologische vondsten die gevonden zijn binnen de gemeente Oldambt behoren tot de laat-Paleolithische Hamburgcultuur. Vanaf het laat-Paleolithicum was op hoger gelegen dekzandkoppen in het landschap bewoning mogelijk. Tijdens het Mesolithicum werden de dekzandgebieden intensief bewoond, zo blijkt uit de talrijke Mesolithische vindplaatsen op dekzandkoppen en -ruggen en in overgangsgebieden van droge naar lagergelegen natte gronden. Gedurende het Neolithicum waren de dekzandgronden nog steeds in trek, al zijn er uit deze periode enkel losse vondsten bekend. De keileemrug bij Finsterwolde was tot in de vroege bronstijd bewoonbaar, al zijn hier ook slechts losse vondsten aangetroffen. Vanaf ongeveer 2500 voor Christus raakte ook deze hooggelegen plek overgroeid met veen. Vanaf de midden-bronstijd, ijzertijd en Romeinse tijd was er geen bewoning in het gebied, maar er zijn wel aanwijzingen zoals veenwegen dat er wel mensen door het veen trokken.⁸

Vanaf de 9^e eeuw vestigden zich weer mensen in de regio. De bovenste laag van het veen werd in cultuur gebracht en geschikt gemaakt voor akkerbouw en men vestigde zich op hoger gelegen delen zoals rond Winschoten. Vanaf de 12^e eeuw werden de veenontginningen grootschalig en de bewoning intensiever, totdat men in vanaf het eind van de 13^e eeuw tot in de 16^e eeuw last kreeg van inbraken van de Dollard, waarna nederzettingen werden verplaatst naar hoger gelegen keileemruggen.

⁴ http://www.kich.nl/kich2010/rapport.jsp?id_qualifier=MIP-gem:Bron_id&id=MIPgem33

⁵ Groenendijk, H., 1997, OP zoek naar de horizon, het landschap van Oost-Groningen en zijn bewoners tussen 8000 voor Chr. En 1000 na Chr. pp 71-74

⁶ Geraadpleegd via <http://watwaswaar.nl>

⁷ Topografische kaart 1955-1965

⁸ Nota Archeologie, Gemeente Oldambt, oktober 2010

3 Archeologische verwachting

3.1 Algemeen

In het verleden was de mens sterker afhankelijk van de mogelijkheden die het landschap bood voor het ontplooiën van haar (economische) activiteiten dan tegenwoordig. Men was veel minder in staat het landschap aan te passen aan haar wensen, zoals nu veel meer het geval is. De keuze van mensen om zich op een bepaalde locatie te vestigen, was voor een belangrijk deel afhankelijk van de lokale landschappelijke omstandigheden. De factoren die bij deze keuze een rol hebben gespeeld noemen we locatiefactoren. Hierbij moet worden gedacht aan hoge, droge delen van het landschap voor bewoning, vruchtbare gronden voor de akkerbouw, de beschikbaarheid van water en bouwmaterialen, natuurlijke voedselbronnen enzovoorts. Niet al deze factoren kunnen bij onderhavig onderzoek in beeld worden gebracht.

Getracht wordt, door voornamelijk te focussen op de bodemkundige en geomorfologische situatie, de hogere droge delen van het landschap in beeld te krijgen, dat wil zeggen de potentiële nederzittingslocaties. Daarnaast zijn de bekende archeologische gegevens uit de omgeving van het plangebied geïnventariseerd. Op basis hiervan is aan het plangebied en archeologische verwachting toegekend.

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek is de kans op het aantreffen van archeologische indicatoren groot op de hieronder omschreven locaties. De geomorfologische en bodemkundige omstandigheden waren in het laat-Paleolithicum, Mesolithicum, Neolithicum en vanaf de late middeleeuwen gunstig voor bewoning. Binnen het plangebied kunnen archeologische resten worden aangetroffen vanaf het Paleolithicum t/m nieuwe tijd. De resten worden voornamelijk in de top van het pleistocene zand en verder in eventueel aanwezige veenlagen en zeekleiafzettingen verwacht.

De locaties van de hoogwatermaatregelen zijn hierna van west naar oost besproken.

3.1.1 *Hoogezand-Sappemeer* *Deellocatie 9*

De eerste locatie aan de **Rijksweg West 32 (Sants)** is op de gemeentelijke beleidskaart aangegeven als een strook met een hoge archeologische verwachting (code WR-a 3). Op deze locatie is een podzolbodem aanwezig, wat inhoudt dat er kans is op bewoningssporen uit het laat-Paleolithicum en Mesolithicum. Bij bodemkundige ingrepen groter van 200 m² dient een archeologisch bureauonderzoek te worden uitgevoerd.

Deellocaties 8 en 9

De tweede locatie aan de **Rijksweg West (Geronte BV)**, oostelijk grenzend aan de eerste, geldt als een zone met een lage archeologische verwachting. Er is geen archeologisch onderzoek nodig en het gebied kan worden vrijgegeven. Dit advies geldt tevens voor de andere locaties aan de Rijksweg West: de percelen van **Sants (18A), Meijer, Waterschap Hunze en Aa's** en het perceel aan de **Madepolderweg 10/ Scheepswervenweg 4** van Leeuwekerke Scheepsreparatie.

Deellocaties 6 en 7

De locatie aan de **Scheepswervenweg 7 en olopemd/ Energieweg** (Gemeente Hoogezand-Sappemeer en Omr. Mij. Ferus Smit Hoogezand BV) is voor een groot deel gelegen op een terrein dat op de gemeentelijke verwachtingskaart is aangemerkt als gebied van archeologisch belang (WR-a 2). Archeologisch onderzoek n.a.v. de uitbreiding van het bedrijventerrein (De

Steekproef 2004 CIS 6407) heeft aangetoond dat de bodem van het terrein intact is en dat er zandkoppen aanwezig zijn. Het gemeentelijk archeologiebeleid schrijft voor dat bij ingrepen groter dan 100 m² en dieper dan 40 cm-mv er een archeologisch bureauonderzoek moet worden uitgevoerd.

Deellocaties 5 en 10a

De locaties van **Coop Avebe, Martenshoek West** en **Multiservice Noord BV** aan de Scheepswervenweg, W.A. Scholtenstraat en Korte Borgweg gelden als zones met een lage archeologische verwachting waar bij bodemingrepen geen nader archeologisch onderzoek nodig is.

Deellocatie 10b

De locatie **Martenshoek Oost** is aan de noordzijde bij Foxham deels aangemerkt als cultureel-historisch waardevol terrein (code WR a1). Hier stond 'Jagtwijk', een 16^e eeuwse hofstede bij Foxham die later werd omgebouwd tot buitenhuis. In de 19^e eeuw stond op deze plek een mout- en brandewijn stokerij, die in 1890 werd afgebroken en vervangen door een ijzergieterij. Volgens het gemeentelijk beleid dient gestreefd te worden naar behoud en dienen bodemingrepen tot een minimum te worden beperkt. Noodzakelijke bodemingrepen die dieper gaan dan 40 cm-mv moeten altijd voorafgegaan worden door een archeologisch bureauonderzoek.

Deellocaties 3 en 4

De percelen van **Trelleborg BV** en **Parker Hose BV** (Foxham 57?) hebben een lage archeologische verwachting en kunnen worden vrijgegeven. Dit geldt ook voor de locaties van **Borger Beheer BV, Agrifirm Plant BV** en **de gemeente aan de Van Neckstraat 1, 3 en olopend**. De locaties aan de **Rembrandtlaan 1A (Harms Hoogezand BV)** en aan de **Aert van der Neerweg 7 (Coops en Niebord Hoogezand BV)** zijn aan de noordzijde gewaardeerd als gebieden met een hoge archeologische verwachtingswaarde, dit is vanwege de aanwezige podzolbodem. Bij bodemingrepen groter dan 200 m² dient een archeologisch bureauonderzoek te worden uitgevoerd.

3.1.2 *Menterwolde*

De gemeente Menterwolde beschikt niet over een gemeentelijke beleids- en verwachtingskaart.

Deellocatie 2

De locaties aan de westzijde van Zuidbroek die eigendom zijn van de gemeente en van Oudemans Grashuis (W.A. Scholtenweg 94) zijn gelegen op veengrond met een veenkoloniaal dek op zandgrond op minder dan 120 cm-mv. Hierin kunnen laat-Paleolithische of Mesolithische bewoningssporen aanwezig zijn.

De locaties aan de W.A. Scholtenweg 92, eigendom van Expl. Mij Goossens ontroerend Goed BV, zijn gelegen op moerige podzolgronden met een veenkoloniaal dek en moerige tussenlaag, hiervoor geldt eveneens dat in de podzolbodems kans is op bewoningssporen uit het laat-Paleolithicum en Mesolithicum.

Deellocatie 1

De twee oostelijk gelegen locaties in de gemeente Menterwolde (eigendom Goossens ontroerend Goed BV en Lammerts Staalstraat) liggen in de bebouwde kom van Zuidbroek op de overgang tussen veen met zand op minder dan 120 cm-mv en het oostelijker gelegen kleigebied. Er kunnen op deze locaties laat Paleolithische en Mesolithische sporen worden verwacht in de top van het dekzand. Ook kunnen er middeleeuwse funderingsresten worden aangetroffen die dateren tussen de 10^e/11^e en de 15^e/16^e eeuw na Christus, de vroegste bewoningsfase van het dorp Zuidbroek.

3.1.3 *Oldambt*

De gemeente Oldambt beschikt over een gemeentelijke beleids- en verwachtingskaart.

Deellocatie 11

De locaties in de Eextahaven (eigendom gemeente Oldambt en P. Everardus) zijn geclassificeerd als zones met een lage archeologische verwachtingswaarde en kunnen worden vrijgegeven.

Deellocatie 12

De locatie van D. Mulder (Kloosterlaan) ligt in het uiterste zuidwesten van een gebied dat op de gemeentelijke kaart is aangeduid als een gebied van archeologisch belang, waarin een vindplaats met middeleeuws vondstmateriaal is aangetroffen. Gestreefd dient te worden naar behoud van deze vindplaats. Bij noodzakelijke grondwerkzaamheden dieper dan 40 cm-mv dient eerst een archeologisch bureauonderzoek te worden uitgevoerd.

3.2 Specificatie archeologische perioden**3.2.1** *Vroege en Midden Steentijd*

In het Paleolithicum en Mesolithicum werd het gebied mogelijk bezocht door nomadische jagers/verzamelaars. Deze trokken door het gebied en sloegen tijdelijke kampen op de relatief hogere delen van het landschap zoals dekzandopduikingen (koppen, ruggen) en keileemruggen. Archeologische indicatoren uit deze periode bestaan uit bewerkte en/of verbrande (vuur)stenen afslagen, houtskool en sporen van haarden of andere ingegraven grondsporen. De kans op het aantreffen van resten uit deze periodes is aanwezig op enkele in paragraaf 3.1 aangegeven locaties.

3.2.2 *Neolithicum tot en met IJzertijd*

Vanaf de periode van het Neolithicum gingen mensen op vaste plaatsen wonen waar ze nederzettingen bouwden. Verder deed men vanaf deze periode aan akkerbouw en veeteelt. Archeologische indicatoren uit het Neolithicum kunnen onder andere bestaan uit sporen (paalkuilen, waterputten, greppels), huttenleem, voor de betreffende periode kenmerkend aardewerk en houtskool. De kans op het aantreffen van sporen uit deze periode is aanwezig op enkele in paragraaf 3.1 aangegeven locaties.

3.2.3 *Romeinse Tijd, Middeleeuwen en Nieuwe Tijd*

Archeologische indicatoren uit de periode Middeleeuwen - Nieuwe Tijd kunnen bestaan uit onder andere sporen (paalkuilen, waterputten, greppels, afvalkuilen), funderingsresten, aardewerk, houtskool, metaal, glas en bot. Daarnaast moet rekening worden gehouden met ontginningsresten en depotvondsten. De kans op het aantreffen van nederzettingresten uit deze periode is aanwezig op enkele in paragraaf 3.1 aangegeven locaties.

4 Evaluatie

4.1 Conclusies en samenvatting

In opdracht van Waterschap Hunze en Aa's heeft Grontmij een archeologisch onderzoek uitgevoerd voor 31 percelen gelegen aan de zuidkade van het Winschoterdiep in de gemeenten Hoogezand-Sappemeer, Menterwolde en Oldambt. Het onderzoek heeft bestaan uit een bureauonderzoek.

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat op een aantal percelen archeologische waarden verwacht kunnen worden. Er kunnen archeologische resten verwacht worden die dateren vanaf het laat-Paleolithicum.

4.2 Advies

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek wordt per gemeente een advies voor vervolgonderzoek gegeven. **Hierbij zijn aaneensluitende percelen als één locatie beoordeeld.**

4.2.1 Hoogezand-Sappemeer

Conform het gemeentelijk archeologiebeleid kunnen de volgende locaties worden vrijgegeven voor graafwerkzaamheden ten behoeve van hoogwatermaatregelen aan de zuidkade van het Winschoterdiep (deellocaties 4, 5, 8 en 10a):

- De strook percelen langs de Rijksweg West 22, eigendom van NV Silanka-Aku Pittsburgh, aansluitend de percelen in eigendom van het Waterschap Hunze en Aa's en aansluitend het perceel van Leeuwekerke Scheepsreparatie aan de Madepolderweg 10/ Scheepswervenweg 4.
- De strook percelen aan de Scheepswervenweg, W.A. Scholtenstraat en Korte Borgweg 1 in eigendom van Coop Avebe, Martenshoek West en Multiservice Noord BV.
- De percelen van Trelleborg BV en Paker Hose BV, Foxham 57

Archeologisch bureauonderzoek wordt geadviseerd bij bodemingrepen $>200 \text{ m}^2$ en dieper dan 40 cm-mv op de volgende locaties (deellocaties 3 en 9):

- De strook percelen aan de Rijksweg West in eigendom van Sants, Geront BV en Meijer.
- De strook percelen aan de Van Neckstraat 1 t/m de Aert van de Neerweg 7, eigendom van Borger Beheer BV, Agrifirm Plant BV, de gemeente, Harms Hoogezand BV en Coops en Nieborg Hoogezand beheer BV.

Archeologisch bureauonderzoek wordt geadviseerd bij bodemingrepen $> 100 \text{ m}^2$ en dieper dan 40 cm-mv op de volgende locatie (deellocaties 6 en 7):

- De percelen van de gemeente en Omr. Mij Ferus Smit Hoogezand BV aan de Scheepswervenweg 7 en olopend en aan de Energieweg.

Bij de locatie Martenshoek Oost bij Foxham (deellocatie 10b) moet worden gestreefd naar behoud in situ. Bij elke noodzakelijke bodemingreep dieper dan 40 cm-mv wordt archeologisch bureauonderzoek geadviseerd.

4.2.2 Menterwolde

Voor alle locaties binnen de gemeente Menterwolde (deellocaties 1 en 2) wordt voorafgaand aan eventuele graafwerkzaamheden dieper dan 40 cm-mv een IVO geadviseerd. Dit zal bestaan uit een verkennend booronderzoek van 6 boringen per hectare. Doel van dit onderzoek zal zijn de mate van gaafheid van de bodem te onderzoeken, de precieze diepte van de aanwe-

zige pleistocene zandbodem (<120 cm onder veen) vast te stellen en de aanwezigheid van intacte podzolbodems te onderzoeken. Verder zal voor de locaties Goossens/Lammerts een archeologisch bureauonderzoek moeten worden uitgevoerd met gebruikmaking van historisch kaartmateriaal en het archeologisch bureauonderzoek dat in 2009 is uitgevoerd door Libau (OM-nummer 35376). Aanvullend zal bij het verkennend booronderzoek moeten worden vastgesteld of deze locatie behoort tot het oostelijker gelegen overstromingsgebied van de Dollard.

4.2.3 *Oldambt*

Conform het gemeentelijk archeologiebeleid kunnen de locaties in de Eextahaven (deellocatie 11), in eigendom van de gemeente en P. Everardus worden vrijgegeven voor eventuele graafwerkzaamheden.

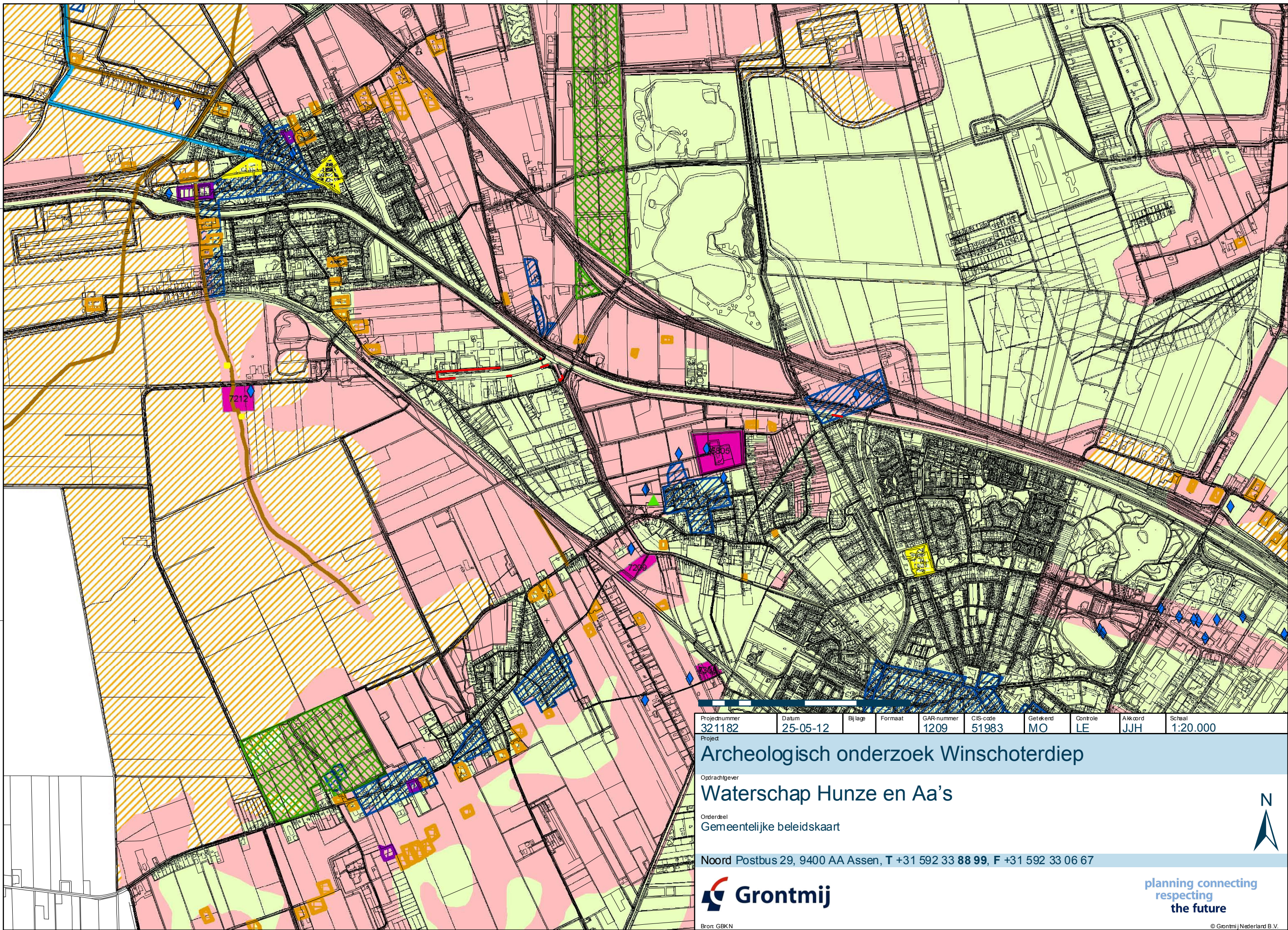
Voor het perceel in eigendom van D. Mulder (Kloosterlaan 31B, deellocatie 12) dient voorafgaand aan alle graafwerkzaamheden dieper dan 40 cm-mv eerst een archeologisch bureauonderzoek te worden uitgevoerd.

Indien tijdens de uitvoering van graafwerkzaamheden in de delen van het plangebied die niet voor vervolgonderzoek in aanmerking komen alsnog archeologische resten worden aangetroffen, dient direct contact opgenomen te worden met de bevoegde overheid.

Geadviseerd wordt met betrekking tot de resultaten van het onderzoek en deze aanbeveling contact op te nemen met de bevoegde overheid.

Bijlage 1

Archeologische basiskaart

Projectnummer 321182	Datum 25-05-12	Bijlage	Formaat	GAR-nummer 1209	CIS-code 51983	Getekend MO	Controle LE	Akkoord JJH	Schaal 1:20.000
-------------------------	-------------------	---------	---------	--------------------	-------------------	----------------	----------------	----------------	--------------------

Archeologisch onderzoek Winschoterdiep

Oprachtgever
Waterschap Hunze en Aa's

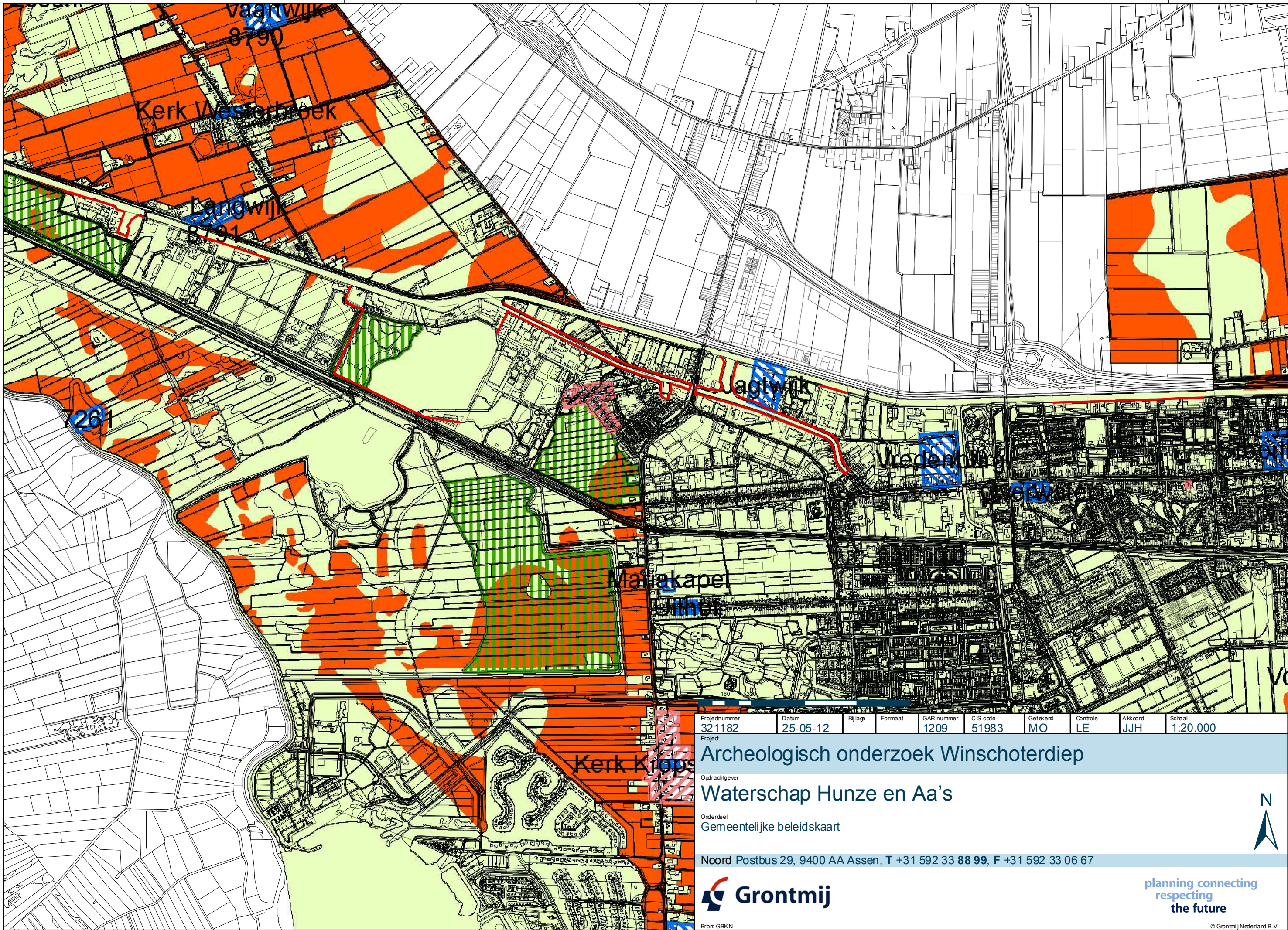
Onderdeel
Gemeentelijke beleidskaart

Noord Postbus 29, 9400 AA Assen, T +31 592 33 88 99, F +31 592 33 06 67

planning connecting
respecting
the future

Projectnummer 321182	Datum 25-05-12	Bijlage	Formaat	GAR-nummer 1209	CIS-code 51983	Getekend MO	Controle LE	Akkoord JJH	Schaal 1:20.000
-------------------------	-------------------	---------	---------	--------------------	-------------------	----------------	----------------	----------------	--------------------

Archeologisch onderzoek Winschoterdiep

Opdrachtgever
Waterschap Hunze en Aa's

Onderdeel
Gemeentelijke beleidskaart

Noord Postbus 29, 9400 AA Assen, T +31 592 33 88 99, F +31 592 33 06 67

planning connecting
respecting
the future

The right side of the page features a vertical stack of four rectangular blocks in various shades of blue, ranging from light to dark, creating a modern, layered design.

www.grontmij.nl

Wij ontwerpen en realiseren **plannen** voor de **toekomst**, door mensen en partijen in regio's bij elkaar te brengen en met elkaar te **verbinden**, met **respect** voor onze leefomgeving, onze klanten en elkaar.